

Kemény Zsigmond

VÖRÖSMARTY EMLÉKEZETE

AMTAK Bt, 2025

Cop. AMTAK Bt, 2025

Felelős szerkesztő: Varsányi József

Kiadó: AMTAK Bt, 2040 Budaörs, Semmelweis u. 6/B.

06 20 218 6762 amtakbt@gmail.com

www.amtak.hu

Látogasson el webáruházunkba, és böngésszen!

ISBN 978-615-6907-48-6

Készült: AMTAK Bt, Budaörs

Azon közönségből, mely az 1855. év november 22-én a Váci utcában a Kappel-ház udvarát, lépcsőit, tornácait előzőnllette, és omló könnyével vagy a dermesztő fájdalommal, mely kegyetlenül elzárja a könny forrásait, tolmácsolná a határtalan veszteséget, mit Vörösmarty kimúlásával a haza szenvedett - azon gyászoló közönségből, mely úgy át volt hatva és lesújtva, mintha családi csapást siratna, kétségkívül számosan jelentek meg ezen földíszített és vidám kinézésű teremben, hol a dicsőült költő fölött "emlékbeszédet" lesznek tartandó. S ha most a tömött sorokon szemem végigtekint, minden arcon ama derült önérzetet látja, mely kielégítést, diadalt fejez ki.

Mily különböző e benyomás és az 1855. november 22-i, s mégis mennyire ugyanaz!

Akkor az vert le minket, hogy mit vesztett a haza Vörösmarty halálával; most az lelkesít föl, hogy mit nyert élete által.

Akkor egy koporsót tettünk a földbe, most azon diadaloszlopot, melyet a nemzet Vörösmarty dicsőségéből állított, s egyik legdrágább kincseként őriz, nekem is, többek és jelesbek után, meg kell koszorúzni.

A virág, mit én nyújtok, hamar el fog hervadni. Mit sem tesz, hisz az emléknek magában van a dísze, nem a ráaggatott apró ékítményekben, melyek a hozónak legföljebb csak szeretetét és hódolatát fejezik ki.

Valóban, nagy a költészet hatalma és a költő hivatása.

"Ha költő nevet csak az érdemel - mondja Kölcsey -, ki nemesített érzelmeket hordoz keblében, ki a természetre, az emberi szenvedélyekre vizsgáló tekintetet vete, ki a való életet magas szempontból vevé föl, s dalát a szépnek és jónak s az örök dicsőségnek szentelé, hogy általa minden ifjú kebel szent lángra gyulladjon: valljátok meg, akkor a költő bizonyos *jóltevője az emberiségnek*, s nevét hála és tisztelet érzelmei közt kell neveznünk."

Kölcsey nem a maga babérjaira gondolt, midőn a költészet elevenítő és nemesítő erejére mutatott, és én, midőn azon nagy mozgalmat, melyet Vörösmarty lángesze az irodalomban s általa a *közéletben* előidézett, ecsetelni akarom, megfeledkezem néhány percre *róla* és a *hazáról*, hogy általánosan szólhassak a költészet befolyásáról a közerkölcsiségre, a közérzületre, a társadalomra és a világeszmékre, melyeken mint sarkokon nyugszik ama viszony, mely az egyént az egyetemiséghez fűzi, s a földet szellemi kapcsolatban tartja a földfelettil, a végest a végtelenbe olvasztja.

Új irányok csak úgy ömlenek a polgárisodásba, ha a költészet és bölcsелем egymást áthatva vezetik az eszméket és törekvéseket.

A fennálló rend, akár mint állam, akár mint társadalom, válságoktól tarthat, ha a költészetet nem tudja maga iránt lelkesíteni.

Vagy fejletlenség vagy hanyatlás jele, ha a közönség a szépirodalmat nem becsüli, s ha a költő önérzete nincs megsértve, midőn szolgálilag vadássza a tetszést, s hogy hasson, körébe nem tartozó, saját belvilágától idegen eszközökhöz folyamodik.

Az erkölcsi elvek az egyetemi közérzetben gyökereznek ugyan, s a nemünkben rejlő spirituális iránynak a bölcelem és hiteshmék által szabályzott tételei, azonban a kor behatásai szerint ostromoltatni szoktak, amint az anyagiasság irányában vagy igen szigorúaknak vagy igen engedékenyeknek tekintetnek. S nagy rázkódások előjele, ha a bölcelem és a költészet csak a hagyomány nyűgének, egy túlszárnyalt kor előítéletének tartja az anyagiasság benyomulása ellen emelt korlátok minden nemét, s a szív öntagadási erejéből vesz mértéket az értelem azon együgyűségére, mely ítélni fél, hogy előítéleteket ne veszítsen. De még gyökeresebb válságokat sejtet az, ha a költészet frivolabb, mint a társadalom, s viszont ha a társadalom frivolitása kényszeríti a költészetet csak az érzékiesség eszményítése által hatni a közönségre, mely saját kedélyének sekélyességével a költőnek árt legtöbbet, megfosztván őt lelkesedésétől és a babértól.

Vigasztaló ellentét pedig az, hogy ritkán támad nagy költő anélkül, hogy csakhamar többen ne lépjenek nyomába, és valahányszor a társadalom szerencsétlennek érzi magát, mert idealizmusából sokat veszített, a költő már határozottan befolyt ezen érzés kifejtésére, s midőn új formákat és tartalmat adott a poézisnak, s a régi iskolával mást, mely küzd és győz, állított szembe; ugyanakkor már

a társadalomba beoltá azon forrongási elemet, mely hasznos visszahatást idézend elő.

Íme a nagy költészeti iskolák összefüggése a közélettel, az állam és társadalom törekvéseivel.

De nemcsak az összes költészet hatása rendkívüli, akár gazdagítsa és termékenyítse a fennállót, akár támadja azt meg, és az újat, a jövőt előkészítse.

Vannak példák, midőn csak egy dal is elég arra, hogy egész törekvést fejezzon ki, s hogy általa egy hangulat milliók keblén rezegjen át, egy nemzet hivatását, egy korszak küzdelmei megoldását lássa maga előtt, és a szendergő sejtelem, mely a közérzésben homályosan élt és szőtt, rögtön határozott alakot nyerjen, a vágyakat eltökéléssé érlelje, s a küzdelemben a siker kezességeit föltüntesse.

Thomson, kinek szegénysége kortársai előtt ismertebb volt, mint fényes költői talentuma, midőn a "Rule Britanniát", azon tengeri dalt írta, melynek refrénje "Uralkodjál, uralkodjál, Britannia, a hullámokon!" álmodhatott volna-e arról, hogy neve az admirálok dicsőségével olvad össze, és rímei annyi árut, annyi drága kincset segítnék a Temze raktáraiba összehalmozni, amennyit a legvadabb képzelődés sem hihetett volna létesíthetőnek?

E dal, mely egy színmű végére volt biggyesztve, s a könyvárusi boltokban a félretett művek közt hevert, csak